

Utbildning i det samtida Vietnam: förändringar och framgångsfaktorer

Björn Boman

Inledning

Världsbanken och andra globala aktörer förundrades över det tämligen fattiga Vietnams framgång i 2012 års PISA-undersökning, som testar 15-åringars kunskapsnivåer. Av sammanlagt 65 deltagande länder hamnade Vietnam på plats 17 i den sammanvägda bedömningen (utifrån de tre ämnesområdena matematik, naturvetenskap och läsfärdighet som testas), före ett stort antal betydligt rikare västländer som exempelvis Sverige, Norge, Storbritannien och Frankrike. (Mcaeleavy & Elwich 2015) Detta har fått till följd att en rad olika forskare inom psykologi, ekonomi och pedagogik har börjat analysera framgångsfaktorer i det vietnamesiska utbildningssystemet och därmed förklara varför de internationellt mätbara utbildningsresultaten är relativt goda i en global kontext, vad som utmärker Vietnams utbildningssystem, och i viss utsträckning även vad andra nationer och individer kan lära av det. (Ibid; Rindermann et al 2013)

Naturligtvis har vietnamesisk utbildning belysts i tidigare samhälls- och historieforskning som fokuserar på landet i fråga, till exempel William Duikers verk *Vietnam: Revolution in Transition* (1995), men fokus tycks generellt ha legat på de kulturella särdragen i förhållande till den historiska utvecklingen, Vietnamkriget, och de politisk-ekonomiska dimensionerna. Inte heller erbjuds studier i vietnamesiskt språk och kultur vid Institutionen för Asien-, Mellanöstern- och Turkietstudier, även om en del realiakurser på grund- och avancerad nivå översiktligt överlappar vietnamesisk politik, kultur, och ekonomi. I *Orientaliska studier* har ett mycket litet antal bidrag behandlat över huvud taget någon aspekt av Vietnam. Faktum är att inget svenskt universitet erbjuder forskning eller undervisning i vietnamesiska, utan fokus ligger på kinesiska, japanska och koreanska bland de östasiatiska språken; även andra sydostasiatiska språk som khmer (Kambodja) och lao (Laos) är förbisedda därvidlag. Trots ett stort antal svenska turister och en betydande andel migranter med thailändskt ursprung har inte heller Thailand och thailändska etablerat sig inom högre utbildning. En delförklaring är att det saknas specifik språk- och kulturexpertis i Sverige i detta avseende, vilket emellertid även speglar efterfrågan: om den ökar tillräckligt mycket kommer tillgången sannolikt att ändra detta förhållande inom en inte alltför avlägsen framtid. Oavsett om så blir fallet eller inte måste man i detta skede hitta andra och mer självständiga vägar för att ta del av forskning om detta ämne.

En sökning ("vietnam education") bland boktitlar på Amazon.com och bland forskningsartiklar och -böcker i Stockholms universitetsbiblioteks databas ger endast ett litet antal träffar. De alster som existerar är emellertid relevanta och har i de flesta fall hänvisats till i denna artikel. Bredare sökningar på Google.se ("Education in Vietnam", "Vietnam education", "Education in Vietnam PDF") ger flera väsentliga träffar och bland annat förekommer ett flertal forskningsartiklar om vietnamesisk kultur, ekonomi och utbildningssystem. Vidgar man sökningar på Amazon, Google,

Google Books, Google Scholar och universitetsdatabaser till att även innefatta ekonomi, språk, religion och politik framträder betydligt fler titlar. På grund av överlappande ämnesfokus blir ett flertal sådana verk relevanta även för den som primärt inriktar sig på det vietnamesiska utbildningssystemet. Ett exempel är journalisten Bill Haytons verk *Vietnam. Rising Dragon* (2011), som har givits ut av Yale University Press. Ett annat sådant är *Skillning up Vietnam* (Bodewig et al 2014) som är sammanställt av ekonomiforskare och har givits ut av World Bank Publications. Dessa fokuserar i hög grad på ekonomisk utveckling, men tar ett helhetsgrepp om relevanta samhällsfrågor som interagerar med materiella och ekonomiska faktorer. Särskilt fokus riktas på utbildning i förhållande till arbetsmarknadsbehov.

I denna artikel kommer jag primärt att inrikta mig på Vietnams nuvarande utbildningssystem – specifikt vad som utmärker det och dess mer eller mindre karaktäristiska framgångsfaktorer – och kommer därför främst att koncentrera mig på mer avgränsade studier. Särskilt fokus är på fyra studier som redogörs för i kronologisk ordning: Rindermann et al (2013); Bodewig et al (2014); Mcaeleavy & Elwich (2015); och Hoang (2017). För att få en bredare förståelse för hur utbildningssystemet har utvecklats och modifierats under historiens lopp kommer det även att bli nödvändigt att redogöra för en vidare historisk, politisk, kulturell och ekonomisk process. Dessutom kommer generella framgångsfaktorer inom skola och utbildning, som lyfts fram i internationella sammanhang, att genomlysas innan de nationsspecifika framgångsfaktorerna och kännetecknen presenteras.

Förhoppningsvis kan dessa litteraturstudier om Vietnam erbjuda en förståelse för landets utbildningssystem och vad som har lett till att ett så pass fattigt land – om än stätt i hastig modern utveckling sedan mitten av 1980-talet – kan prestera bättre än till exempel Sverige i internationella mätningar, och även inspirera till vidare forskning om någon aspekt av landets kultur. Dessutom kan det allmänt ge en inblick i regionala utbildningsfrågor i förhållande till internationell forskning.

Utbildning i Vietnam ur ett kulturhistoriskt och ekonomiskt perspektiv

Traditionellt är Vietnam ett jordbruksland som har stora kulturella likheter med Kina, som under vissa perioder har kontrollerat Vietnam och under andra haft täta kontakter sinsemellan. Det konfucianska arvet är påtagligt, liksom influenser från animism, taoism och buddhism. Den religiösa friheten har dock hotats under den kommunistiska eran men har fått ett uppsving under 2000-talet när landet har blivit mer tolerant och pluralistiskt, delvis på grund av påtryckningar från USA. (Taylor 2007) En stor andel av det vietnamesiska ordförrådet är baserat på kinesiska ord, och genetiskt är vietnameser närbesläktade med sydkineser. (Rindermann et al 2013) Språket tillhör

dock den austroasiatiska språkfamiljen och har mer likheter med andra mon-khmerspråk, som khmer (Kambodja). Historiskt finns även andra geokulturella likheter med andra sydostasiatiska länder. Under perioderna 1054–1400 respektive 1428–1804 existerade kungariket Đại Việt, vilket delvis var samtida med Angkor (Kambodja, Laos och Thailand) och Pagan (Burma). Det är dock inte klarlagt hur pass lika respektive olika dessa tre kungadömen var ur ett kulturellt perspektiv under dess första fas eftersom forskning försvåras av komplicerade sino-vietnamesiska relationer. Språkligt har landets relativt höga grad av självständighet möjliggjort viss isolering, men under drygt två decennier (1400–1428) var dock Đại Việt härskat av Mingdynastin, vilket påverkade uttalet. Kineser bosatta i Vietnam lärde sig i sin tur regionala varianter av vietnamesiska, vilket implicerar en komplex tvåspråkighet med lingvistiska flöden från båda håll, om än främst från Kina till Vietnam. Den bild som ofta ges, att Vietnam har varit kontrollerat av Kina under 1000 år, är därmed kraftigt förenklad. (Taylor 2013)

I senare skeden har Vietnam, som delvis länge varit splittrat i en nordlig och sydlig del tudelats. Liksom Korea delades det i ett kommunistiskt Nord och ett kapitalistiskt Syd under mitten av 1900-talet, i detta fall efter att den sista regionen (Hanoi) inom Franska Indokina föll 1954. Betydande franskt inflytande kan anas i framför allt norr. På grund av krig och turbulens under drygt två decennier har de politiska och ekonomiska reformerna stagnerat – först efter 1975 blev landet på nytt stabilt. (Ibid)

Ett viktigt led i Vietnams politisk-ekonomiska, kulturella och materiella utveckling var emellertid de reformer, Đổi Mới, som ägde rum under 1980-talet och framåt och sjösattes av Vietnams kommunistiska parti, vilket de facto har styrt landet utan partipolitisk pluralitet eller konkurrens sedan 1976, ungefär ett år efter att landet enades efter Vietnamkrigets slut 1975. I likhet med Kina och Deng Xiaopings reformer efter 1978, omstrukturerades den vietnamesiska ekonomin från att vara centralplanerad och i hög grad jordbruksbaserad till att införliva fler marknadsreformer och ökad integrering i den globala ekonomin, vilket lanserades 1986. (Hoang 2017) I genomsnitt växte den totala BNP-nivån med 7,5 procent mellan 1995 till finanskrisen 2007, vilket är några procentenheter under Kinas motsvarande nivåer omkring 10 procent. Mellan 2008–2012 har tillväxten legat mellan 5–7 procent (Bodewig et al 2014: kapitel 1), vilket speglar strukturella utmaningar och en infrastruktur som inte riktigt motsvarar den ökande medelklassens behov. (World Factbook) Dock har utbildningssystemet i stor utsträckning utvecklats och reformerats under de decennier som har präglats av ekonomisk tillväxt och kraftigt minskad fattigdom: från 58 procent 1993, till under 10 procent 2010, uppgifter som utgår från Vietnamese Household Living Standards (VHLSS) och Världsbankens fattigdomsgräns. (Bodewig et al 2014: kapitel 1)

Som Jonsson (2018: 273–74) understryker uppgick Sydkoreas totala biståndsnivå till 1,92 miljarder dollar 2015 (exkluderat bistånd till Nordkorea), varav Vietnam var den främsta mottagaren. Sydkorea har också blivit Vietnams främsta handelspartner efter Kina de senaste åren och har därmed passerat USA. Denna process har benämnts *New Southern Policy*, vilken implicerar partiellt mindre beroende av handelsrelationer med USA och Kina och mer integrering i ett kluster av länder i Nord- och Sydostasien. (Lee 2018) Detta, kombinerat med insikter från andra undersökningar och data (Khuong & Hyunh 2014; Vietnamnet 2018), påvisar att en betydande andel inom turistsektorn lär sig koreanska för att appellera till ett växande antal sydkoreanska turister. Mer allmänt finns det ömsesidiga, om än inte symmetriska utbyten mellan båda dessa länder. Sydkoreaner kan dra av de alltmer välutvecklade faciliteter, i Ho Chi Minh-staden såväl som andra populära turiststäder som Hanoi, Da Nang och Hoi An, som delvis har finansierats med hjälp av koreanskt bistånd, medan den vietnamesiska ekonomin alltmer baseras på turism. 2,4 miljoner sydkoreaner besökte Vietnam under 2017, vilket är en ökning med 56,4% från föregående år. (Vietnamnet 2018) En delförklaring till denna utveckling är också de tämligen spända relationerna mellan Sydkorea och Kina, vilket har fått alltfler sydkoreaner att välja Vietnam som turistdestination. (Lee 2018) Landet uppskattas av utländska besökare för dess faciliteter, kulturutbud, behagliga klimat, och relativt låga priser. (Khuong & Hyunh 2014)

Koreanska är dock inte det enda språket som är relevant att lära sig som arbetande inom den vietnamesiska turistindustrin, utan även engelska är viktigt, både inom ramarna för turism och som ett led i den regionala och globala ekonomiska integreringen. Liksom Sydkorea i ett tidigare skede influerades av USA har Vietnam gjort detsamma, fast under andra omständigheter. Den partiella västerniseringen av landet är påtaglig och inslaget av sydkoreansk populärkultur, främst k-pop (som koreansk lyrik till trots till stor del är västerländsk ur ett kulturellt perspektiv), är mycket påtaglig i större städer som Ho Chi Minh-staden, Hanoi och Da Nang. Samtidigt finns det kritiska förhållningssätt i fråga om hur k-pop och annat slags koreansk populärkultur uppfattas. (Phan 2018) Noterbart är också att unga vietnamesiska kvinnor överlag inte är alls lika stylade (utseendefixerade) som sina koreanska motsvarigheter, vilket sannolikt speglar både materiella villkor och kulturella särdrag.

Läroplansmässigt har inte dessa snabba ekonomiska förändringar ännu hunnit speglas utan reformerna under de senaste 10–15 åren gäller främst kvaliteten på lärare, mindre klasser, och en högre grad av moderna undervisningsformer. Det nuvarande utbildningssystemet består av upplägget 5-4-3, det vill säga fem års grundskola, fyra års högstadium, och tre års gymnasieutbildning. (Mcaeleavy & Elwich 2015) Med engelsk terminologi motsvarar dessa *Elementary school*, *Middle school*, och *High School*, alternativt *Primary school*, *Secondary school*, och *Upper-*

secondary School. Noterbart är att detta upplägg liknar såväl USA, som Sverige och Sydkorea. (Boman 2019) Det har alltså skett en utbildningsmässig konvergens under andra halvan 1900-talet och början av 2000-talet, då vitt skilda länder har närmat sig varandra utifrån en modern, västerländsk modell med framför allt USA som riktmärke.

Framgångsfaktorer inom utbildning i ett internationellt sammanhang

Inom pedagogik, utbildningspsykologi, nationalekonomi och andra ämnesdiscipliner har en rad universella, eller åtminstone generella framgångsfaktorer belysts inom empirisk forskning på inomnationell och internationell nivå. En ofta citerad metaanalys av Hattie (2008) visar att lärarens *kvalitet* och kompetens har den enskilt största effektstorleken av de undersökta faktorerna, även om den bara kan förklara en liten del av den totala variabiliteten bland de olika undersökta variablerna. Även utbildningens *kvantitet*, mätt i antal skoldagar under ett år, antal ordinarie undervisningstimmar per vecka (och år), samt totala undervisningstimmar (inräknat privatundervisning), tycks påverka resultat. Noterbart är dock att de kvalitativa och kvantitativa dimensionerna inte är isolerade från varandra eftersom uppmärksamhet kan riktas från undervisningen om klassrumsklimatet är dåligt och/eller lärarens kompetens och undervisningsförmåga är undermålig eller att elever stör; därmed blir det faktiska och totala antalet undervisningstimmar direkt eller indirekt påverkade av den kvalitativa aspekten av undervisning. Dock är det svårt att urskilja dessa olika variabler på ett sådant sätt att kausalsambanden förefaller linjära, utan *path analyses* och andra multivariabla analyser påvisar multikausala samband. (Rindermann & Ceci 2009; Rindermann et al 2013)

Andra faktorer som har lyfts fram, fast ur ett individ- snarare än undervisningsperspektiv, är välutvecklade kognitiva förmågor (Jensen 1998; Deary et al 2004; Rindermann 2007; Nisbett 2010) och icke-kognitiva förmågor eller karaktärsfärdigheter (*character skills*) som flit, samvetsgrannhet och höga ambitioner (*conscientiousness*) och uthållighet, kallat *grit* på engelska. Flera av dessa är också fördelaktiga inom arbetslivet. Dessa förmågor mäts på flera sätt, bland annat genom personlighetsformulär eller genom att, i ett närmast cirkelartat resonemang, titta på vad en person har åstadkommit: om en individ har uppnått goda studieresultat implicerar det att den har goda karaktärssegenskaper. Fördelen är ändå, med ett sådant synsätt, är man undviker så kallad *reference bias* som riskerar att förekomma i samband med frågeformulär. Vad innebär det exempelvis att anse sig själv vara flitig respektive lat, mätt på en skala? Och hur påverkas resultaten av olika sociokulturella perspektiv i anslutning till internationella jämförelser? Exempelvis beskriver sig sydkoreaner, trots att de arbetar flest antal timmar, som bland de allra lataste inom OECD om man

utgår från resultaten av deras ifyllda personlighetsformulär! En lösning på den metodologiska problematiken kan vara att utforma mer kontextbundna frågeformulär och komplettera med expertbedömningar av hur lata/flitiga till exempel svenska respektive sydkoreanska människor tenderar att vara inom ramarna för utbildning och arbetsliv med OECD-genomsnittsvärden som referenspunkter. (Heckman & Kautz: kapitel 9; Rindermann et al 2013).

Noterbart är också att de uppmätta kognitiva förmågorna till viss del influeras av de icke-kognitiva förmågorna eller karaktärsegenskaperna, eftersom flitiga och uthålliga individer lär sig mer och är mer fokuserade i samband med att de genomför IQ-tester. (Borghans et al 2008) Ett annat problem med intelligensforskning i förhållande till utbildningsresultat är att IQ-testresultat är svåra att skilja från standardiserade kunskapsmätningar som PISA, eftersom de i hög grad mäter samma typer av kunskapsområden och färdigheter, samt ibland används som substitut för respektive måttenhet. På så vis finns risk för cirkelresonemang. (Heckman & Kautz 2014: kapitel 9) Dock brukar en del forskare skilja på olika typer av data om sådana finns tillgängliga. (Lynn & Vanhanen 2012)

Huruvida ekonomisk utveckling korrelerar med goda studieresultat, till exempel PISA, är omstritt och fordrar en mer nyanserad och komplex förståelse som tar hänsyn till nationell kontext och inomnationella förhållanden. (Rindermann 2018) En viss grad av ekonomisk och materiell utveckling är definitivt nödvändig för att upprätta ett fungerande utbildningssystem, med tillhörande utbildade lärare och adekvat infrastruktur. Urbanisering är en närliggande förklaringsfaktor, då det tenderar att finnas fler välbetalda lärarjobb i städer än på landsbygden, samt att skolorna generellt håller högre kvalitet i urbana områden. (Ibid; Rindermann et al 2013) Även socioekonomiskt underordnade grupper inom västländer som USA presterar sämre än deras inherent potential. Rätt typ av insatser, främst i tidig ålder, kan förbättra skolresultat markant. (Nisbett 2010; Heckman et al 2014) Noterbart är att undersökta elevurval i Kenya markant har ökat sina testresultat under 1980- och 90-talen, parallellt med ökad ekonomisk utveckling. Landet är, trots utbredd fattigdom, ett av de mest materiellt utvecklade i östra Afrika. Å andra sidan har Saudiarabien, som har gjort sig förmöget genom olja, inte presterat jämförelsevis lika bra under motsvarande decennier (Flynn 2012: 55–58; Lynn & Vanhanen 2012: 27), vilket delvis kan relateras till att läroplanerna främst speglar landets officiella ideologi, wahhabism, snarare än modern utbildning. Även engelskundervisning inom landet är intimt förbunden med islamisk teologi och har främst ett instrumentellt värde i att saudier förväntas sprida islam med hjälp av engelska. (Elyas & Badawood 2017) Därmed har läroplansinnehållet inom olika nationella sammanhang ett direkt eller indirekt samband med mätbara skolresultat, åtminstone om det markant avviker från modern standard.

Framgångsfaktorer i det vietnamesiska utbildningssystemet

I detta avsnitt presenteras fyra studier som fokuserar på både särdrag, utmaningar och framgångsfaktorer i det vietnamesiska utbildningssystemet, varav samtliga är publicerade efter 2012 års PISA-undersökning då landet var positivt framträdande i ett internationellt sammanhang.

Rindermann et al (2013)

Dessa forskare har studerat ett urval av tyska studenter, i staden Chemnitz i förbundslandet Sachsen, och jämfört dessa med två klasser, från staden Hai Phong i norra Vietnam, respektive staden Pleiku i centrala Vietnam. Dessa elevers kognitiva förmågor och PISA-liknande tester har uppmätts och analyserats. På grund av att de vietnamesiska urvalsgrupperna var i genomsnitt fem månader yngre än de tyska har dessa skillnader viktats i det statistiska underlaget med god precisionsförmåga. Andra kvalitativa och kvantitativa dimensioner av undervisning, bland annat data som reflekterar så kallade *parenting styles* (uppfostringsstilar), har inhämtats genom formulär där både elever och föräldrar tillfrågats. Noterbart är att båda länderna har en utbildningskultur som reflekterar ett konfucianskt undervisningssynsätt (även om Tyskland förknippas med den protestantiska arbetsetiken speglar detta en analytisk kategori), och båda länderna värdesätter så kallad *Bildung*, förstått som ett universellt begrepp som fokuserar på utbildning och kunskap. Dessa begrepp har med andra ord använts för att göra jämförelserna interkulturellt verifierbara. Skillnader föreligger dock: tyska föräldrar äger fler böcker, är bättre utbildade, och har en mer strukturerad och varm uppfostringsstil (*authoritative*), medan vietnamesiska föräldrar tenderar att ha strategier som befinner sig i skärningspunkten mellan auktoritär (*authoritarian*) och försummande (*neglecting*): de har höga krav på sina barn men ägnar dem inte lika mycket tid och omtanke, vilket delvis torde spegla både barnkullarnas storlek och materiella villkor. Ur ett västerländskt perspektiv anses *authoritative* vara mest optimal, men å andra sidan måste denna eventuella fördel vägas mot att tyska föräldrar tenderar att vara frånskilda i större utsträckning än sina vietnamesiska motsvarigheter. Frånskildhet har generellt en negativ inverkan på barn och ungdomars utbildningsresultat. Noterbart är att tyska föräldrar hjälper sina barn mer med hemläxor, medan vietnamesiska barn – i likhet med koreaner – inte bara har en större mängd läxor utan tar itu med dem i samband med privatundervisning efter ordinarie skoltid i stället för i hemmet. Samtliga kvantifierade variabler har analyserats i en så kallad *path analysis*, vilket i den här studien utgör ett slags multivariabelanalys där de olika pilarna som dras exemplifierar olika direkta och indirekta effekter mellan variablerna. Till

exempel "Number of books in family" kan kopplas till "Confucian educational orientation", som i sin tur påverkar kognitiv förmåga.

I fråga om de specifika testresultat som redovisas i studien har dessa länder snarlika sådana, vilket är anmärkningsvärt med tanke på att Tyskland har cirka 20 gånger högre BNP per capita än Vietnam. Det indikerar att resursallokering inom utbildningsväsendet endast är viktiga till en viss nivå och att andra faktorer, som självdisciplin, kvalitet och kvantitet, har större inverkan. Specifikt har de vietnamesiska eleverna lärt sig mer avancerad matematik, närmare bestämt sådana områden som speglar träning snarare än "ren intelligens". Forskargruppen noterar att kraven är högre i Vietnam och att de har bättre disciplin och uthållighet i samband med att de matematiska testerna genomförs.

Detta är en värdefull och välgjord studie. En styrka är att forskargruppen har kvantifierat olika variabler, även kultur, i stället för att endast basera förklaringsfaktorer på antaganden. På så vis får man en mer nyanserad förståelse för kulturell hybridisering och i vilken utsträckning nutida vietnamesiska föräldrar föredrar en konfucianisk uppfostringsstil i förhållande till en mer västerländsk. Dessutom påvisar det vikten av att ha självdisciplin och kvalitet i undervisningen, som väger tyngre än föräldrars inkomst och landets BNP. Dock är det statistiska underlaget ganska litet och det tyska urvalet tycks baseras på *convenient samples* eftersom Heiner Rindermann är aktiv som professor i staden Chemnitz.

Bodenig et al (2014)

Detta verk består av fem kapitel, varav fyra fokuserar mycket på de färdigheter (*skills*) som är nödvändiga för att tillgodogöra sig utbildning på många olika nivåer och fungera väl i arbetslivet. Kapitel ett beskriver de ekonomiska och strukturella förändringar som har skett i Vietnam sedan 1980-talet, medan kapitel två fokuserar på färdigheter inom den nuvarande och framtida arbetsmarknaden. Det lyfter även fram det så kallade STEP Skills Measurement Project som Vietnam har deltagit i, och tillsammans med intervjuer från arbetsgivare, indikerar att vietnameser som är anställda hos internationella företag som verkar inom landet i betydande utsträckning saknar adekvat utbildnings- och andra karaktärsfärdigheter, till exempel kritiskt tänkande och samarbetsförmåga. Kapitel fyra lyfter fram de förändringar som är nödvändiga att genomföra, vilka kumulativt baseras på tidigare implementeringar av nya läroplaner och ökat deltagande i utbildningssystemet. Ojämligheter, till exempel beträffande deltagande i undervisning på högstadies- och gymnasienivå, lyfts dock fram som stötstenar som måste tas itu med.

När det gäller specifika testresultat för ungdomar, som PISA, får vi dock veta mindre. Fingervisningar ges dock i och med att data som rapporteras i kapitel två indikerar att arbetsgivare

inom tjänstesektorn anser att vuxna vietnameser visserligen har goda grundläggande läs- och skrivfärdigheter, men saknar mer analytiska förmågor i anslutning till sammanställning av längre och mer komplexa texter. Även IT-kunskaperna är bristfälliga. OECD-mått på vuxnas kompetens som PIAAC visar att de presterar något under genomsnittet. Detta torde i hög grad bero på en viss utbildningsrelaterad eftersläpning – det är först under de senaste 20–30 åren som omfattande förändringar har skett. Yngre vuxna som har hunnit etablerat sig i arbetslivet presterar på nivåer som är genomsnittliga för OECD. Noterbart är även att det främst är arbetsrelaterade färdigheter (*Job-related skills*) som efterfrågas, i mycket högre grad än gynnsamma personlighetsdrag. Å andra sidan finns vissa samband mellan personlighetsdrag och arbetsspecifika förmågor i och med att öppensinnade personer förmår tänka mer självständigt och agera kreativt, och att extroverta personlighetstyper är mer kommunikativt inriktade (dock kan det även innebära att det hellre umgås än arbetar, vilket är negativt), men flera av dessa färdigheter förknippas dock främst med kognitiva förmågor. Samvetsgranna och flitiga personer (*conscientiousness*) arbetar mer effektivt på ett självständigt sätt, vilket likaså värderas högt, om än alltså betydligt lägre än de jobbspecifika färdigheterna.

Sammantaget ger detta verk en god inblick i Vietnams ekonomiska utveckling och hur det intimt hänger samman med det reformerade utbildningssystemet. Stora framsteg har gjorts men ytterligare reformer krävs, om målet är att mer fullständigt integrera Vietnam i den globala ekonomin och öka tillväxten.

McAleavy & Elwick (2015)

Denna studie fokuserar på Ho Chi Minh-staden (HCMC) och har således ett lokalt fokus. Samtidigt speglar det mer generella inomnationella förhållanden och lyfter fram rapporter om Vietnam som har genomförts av internationella utbildnings- och utvecklingsinstitut, som allesammans lovprisar landets goda resultat, trots relativt låg utbildningsnivå bland föräldrar till dagens unga generation. *Kvaliteten* på undervisning inom landet tycks vara hög, och leder till att fler stannar längre i skolsystemet och fortsätter med gymnasiala studier, vilket ökar *kvantiteten*, men en betydande andel (6,6% killar och 12,9% flickor) fortsätter ej med högstadiestudier utan tillgodoför sig endast fem års grundskoleutbildning.

De redogör även för intervjuer som indikerar att likvärdigheten inom HCMC är stor, och att de fattigaste eleverna presterar på en nivå som motsvarar de mest välbärgade samhällsskikten i tillväxtländer som Etiopien, Peru och Indien. Orsaker anses vara en moderniserad läroplan och högre kvalitet på infrastruktur, lärare och undervisningsmetoder. En del av dessa processer kan relateras till *The Education Development Strategic Plan 2011–2020*, som har utvecklats och

implementerats i samråd med Världsbanken. Detta har lett till mer modern didaktik, ofta förstått som en hybrid mellan traditionella (lärarcentrerad förmedlingspedagogik) och samtida undervisningsmetoder (grupparbeten, aktivt lärande, och problemlösning). Denna benämns även som HERA (Higher Education Reform Agenda).

Utbildningsinvesteringarna har ökat som en följd av större fokus på utbildning, något som generellt leder till bättre resultat bland tillväxtländer. Dock är inte stora utgifter i sig kopplade till högre utbildningsresultat på längre sikt, åtminstone efter att ett visst tröskelvärde har passerats. En del av satsningarna har resulterat i mindre skolklasser (20–25 elever snarare än 30–40) och bättre skolbyggnader.

En annan aspekt som lyfts fram är kopplat till skolledares roll i förhållande till anställda lärare. De förra tenderar att i betydande grad övervaka och utvärdera de senare, vilket speglar ett *top down*-förhållningssätt. Detta tycks dock inte ha haft negativa effekter utan snarare det motsatta. Sammanfallande med denna utveckling har även lönerna och utvecklingsmöjligheterna inom lärarkåren ökat i jämförelse med OECD-genomsnittet, men å andra sidan är lönerna låga ur ett internationellt perspektiv och speglar en alltför låg BNP per capita och dito genomsnittsinkomst.

Studiens metodologi är ändamålsenlig för att undersöka utbildningsmässiga särdrag och förändringar som har skett inom HCMC, men det statistiska underlaget är litet och det föreligger en risk för att lärare – även under anonyma intervjuformer – endast fokuserar på positiva aspekter i auktoritära, centralstyrda länder. Dock ger det en ändå relevant inblick eftersom vietnamesiska lärare torde ha mest insikt i hur utbildningssystemet fungerar. Kvaliteten på undervisning tycks ha ökat, vilket påverkar såväl inomnationella som internationella resultatmätningar.

Hoang (2017)

Det förmoderna Vietnam har kännetecknats av ett centralstyrt samhällssystem som utgår från så kallade *top-down*-relationer. De överordnade samhällsskikten utövar ett strukturellt tryck på invånare i landet att hållas ansvariga för sin livssituation, inklusive utbildning. Enligt Hoang är det i hög grad kännetecknande även för dagens Vietnam. I den utbildningslag som lanserades 2005, och reviderades 2009, har ”autonomi” (*autonomy*) och ”självständigt ansvar” (*self-responsibility*) poängterats. En viss decentralisering av det centrala utbildningssystemet har inlemmats, vilket ger regionala och lokala utbildningsförvaltningar och lärare mer autonomi, men eftersom kurslitteraturen är i stort sett identisk på nationell nivå, och har bestämts genom centralplanering, och lärare har som uppdrag att testa elevkunskaperna utifrån läroböckerna på årsbasis är det, enligt Hoang, svårt att påverka undervisningskvaliteten som lärare. Därvidlag skulle ytterligare reformer behöva genomföras.

Gällande autonomi och ansvar har systemet gått från att vara kontrollerande till att vara resultatnriktat. Så länge administrativa områden och skolor kan uppvisa goda finansiella resultat inför regionala nämnder behåller de sin autonomi, vilket även speglar Världsbankens förslag på omstruktureringar med hjälp av bistånd. En negativ aspekt har dock varit resultathysterin, som antas ha påverkat kvaliteten på undervisningen negativt. Dock har denna aspekt inte fokus på PISA-resultaten utan gäller snarare årliga inomnationella mätningar utifrån den stipulerade kurslitteraturen.

Sett till helheten ger denna studie en inblick i hur en viss grad av decentralisering av utbildningssystemet har implementerats i ett land som i övrigt kännetecknas av centralisering. Autonomi och ansvar, främst gällande utbildningsbudgetar, har betonats i en samtida kontext. Även om denna process ingalunda har varit friktionsfri har den sannolikt påverkat kvaliteten på undervisningen på ett positivt sätt, vilket får till följd att elever presterar bättre även i internationella kunskapsmätningar.

Avslutande diskussion

Gemensamt för all forskning som har behandlats i denna artikel är att Vietnams snabba ekonomiska utveckling i kölvattnet av Đổi Mới-reformerna under 1980-talet ligger till grund för ökad kvalitet och dito kunskapsförmågor inom utbildningsväsendet. Eftersom landet var, utifrån global standard, extremt fattigt i utgångspunkten återstår dock nödvändiga strukturella reformer och andra förändringsprocesser. Samtliga studier framhäver också de betydande kvalitativa förändringarna inom utbildningsväsendet, vare sig det tar sig i uttryck i bättre infrastruktur, ökad decentralisering, moderniserade läroplaner, bättre utbildade och betalda lärare, samt modernare undervisningsformer som speglar efterfrågan i den lokala, regionala och globala ekonomin. Även kvantitativt har fruktbara förändringar skett, såtillvida att större andelar av befolkningen slutför femårig grundskola och senare skolformer.

Rindermann et al (2013) är den enda studie som fokuserar på kognitiva förmågor, karaktärsfärdigheter och matematiska färdigheter hos yngre elever, vilket är nära förbundet med de goda resultaten i PISA-undersökningen från 2012, men de övriga studierna bidrar till att förklara politisk-ekonomiska, strukturella och didaktiska förändringar som ligger till grund för denna positiva utveckling som speglar sig i klassrum och testsituationer. Dessutom är det inferensmässigt möjligt att konkludera att den andel vietnamesiska barn som ej slutför grundskolans senare år visserligen påverkar den totala utbildningsnivån inom landet, vilket har följdverkningar för den ekonomiska tillväxten, men inte PISA-resultaten förstått som isolerade mätinstrument eftersom

dessa kohorter ej deltar. Det är ett av flera skäl att inte lägga alltför mycket vikt vid PISA-undersökningar, även om de trots allt speglar en del aspekter av faktiska kunskapsnivåer.

Vidare forskning, som är relevant för denna läsekrets, kan förslagsvis behandla jämförelser mellan Sydkorea–Vietnam eller Kina–Vietnam, såväl ekonomiskt, politiskt som utbildningsmässigt. Likaså vore en genomlysning av högre utbildning inom Vietnam väsentlig, vilket delvis behandlas i de undersökta titlarna. Även vietnamesvenskars erfarenheter inom svenskt samhälle, arbetsliv och utbildning ter sig likaså relevanta och fullt möjligt att undersöka.

Referenser

Bodewig, Christian. Badiani-Magnusson, Reena. Macdonald, Kevin. Newhouse, David. Rutkowski, Jan. (2014). *Skilling up Vietnam: Preparing the Workforce for a Modern Market Economy*. World Bank Publications.

Boman, Björn. (2019). "Achievement in South Korea and Sweden: A Comparative Perspective". I granskningsfas.

Borghans, Lex. Golsteyn, Bart. Heckman, James. Humphries, John. (2008). "Identification problems in personality psychology". *Personality and Individual Differences*, Vol 51, s. 315–320.

Deary, Ian. Strand, Steve. Smith, Pauline. Fernandes, Cres. (2004). "Intelligence and educational achievement". *Intelligence*, Vol. 35, s. 13–21.

Duiker, William. (1995). *Vietnam: Revolution in transition*. London: Routledge.

Elyas, Tariq. Badawood, Omar. (2017). "English language educational policy in Saudi Arabia post 21st century: Enacted curriculum, identity, and modernisation: a critical discourse analytical approach". Vol 3, nummer 3. FIRE: Forum for International Research in Education. Hämtad från <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1132882.pdf>.

Flynn, James. (2012). *Are We Getting Smarter? Rising IQ in the twenty-first century*. Cambridge: Cambridge University Press.

Harman, Grant. Hayden, Martin. Nghi, Pam. (eds.). (2010). *Reforming higher education in Vietnam*. Springer Netherlands: Higher Education Dynamics series.

Hattie, John. (2008). *Visible Learning. A Synthesis of over 800 Meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.

Hayton, Bill. (2011). *Vietnam. Rising Dragon*. Yale University Press.

Heckman, James. Kautz, Tim. (2014). In Heckman, James (ed.). Humphries, John (ed.). Kautz, Tim (ed.), *The Myth of Achievement: The GED and the role of character in American life*. Chicago: Chicago of University Press.

Hoang, Lan. (2017). "Accountability in Vietnam's education: Toward effective mechanism in the decentralization context". Hämtad från https://www.researchgate.net/publication/323832351_Accountability_in_Vietnam's_Education_Toward_effective_mechanism_in_the_decentralization_context.

Jensen, Arthur. (1998). *The g Factor: The Science of mental ability*. New York: Praeger Publishers.

Jonsson, Gabriel. (2018). *Korea igår och idag*. Stockholm: Appell förlag, s. 273–274.

Khuong, Mai Ngoc. Huyunh, Thi Thu Ha. (2014). "The Influences of push and pull factors on the international leisure tourists' return intention to Ho Chi Minh City, Vietnam – A mediation analysis of destination satisfaction". *International Journal of Trade, Economics and Finance*, Vol. 5, nummer 6. Hämtad från <http://www.ijtef.org/papers/421-R009.pdf>.

Lee, Jiyeun. "Trade tension with China, U.S., pushes South Korea toward Vietnam". Hämtad från <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-04-02/s-korea-deepens-vietnam-ties-as-tensions-with-china-u-s-linger>.

London, Jonathan (ed). (2010). *Education in Vietnam*. Singapore: Institute of Southeast Asian studies.

Lynn, Richard. Vanhanen, Tatu. (2012). *Intelligence: A unifying construct for the social sciences*. Ulster: Ulster Institute for Social Research.

Mcaeleavy, Toby. Elwich, Alex. (2015). "Education reform in Vietnam". Hämtad från https://www.researchgate.net/publication/297608652_Education_Reform_in_Ho_Chi_Minh_City_Vietnam.

Nisbett, Richard. (2010). *Intelligence and how to get it. Why schools and cultures count*. New York: W.W. Norton & Company.

Phan, Thi Thu Hien. (2018). The strength and weaknesses of Korean wave in Vietnam (in comparison to manga). Hämtad från [http://cefia.aks.ac.kr:84/index.php?title=THE STRENGTH AND WEAKNESS OF KOREAN WAVE IN VIETNAM\(IN COMPARISON WITH JAPANESE ONE\)](http://cefia.aks.ac.kr:84/index.php?title=THE_STRENGTH_AND_WEAKNESS_OF_KOREAN_WAVE_IN_VIETNAM(IN_COMPARISON_WITH_JAPANESE_ONE)).

Rindermann, Heiner. (2018). *Cognitive Capitalism. Human capital and the wellbeing of nations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rindermann, Heiner. (2007). "The g factor of international cognitive ability comparisons: The homogeneity of results in PISA, TIMSS, PIRLS, and IQ tests among nations". *European Journal of Personality*, vol. 21, s. 667–706.

Rindermann, Heiner. Quyen Sen Ngoc Hoang. Baumeister, Antonia. (2013). "Cognitive ability, parenting and instruction in Vietnam and Germany". *Intelligence*, Vol. 41, nummer 5, s. 366–377.

Rindermann, Heiner. Ceci, Stephen. (2009). "Educational policy and country outcomes in international competence studies". *Perspectives on psychological science*, 4 (6), s. 551–577

Taylor, K.W. (2013). *A history of the Vietnamese*. Cambridge: Cambridge University Press.

Taylor, Philip. (2007). *Modernity and re-enchantment. Religion in post-revolutionary Vietnam*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Vietnamnet. "Vietnam becomes popular destination for South Koreans". (2018). Hämtad från <https://english.vietnamnet.vn/fms/travel/200389/vietnam-becomes-popular-destination-for-south-koreans.html>.

World Factbook. Vietnam. Hämtad från <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/vm.html>.